

**BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY NAZORATNI TASHKIL
ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH**

Maxamadaliyev Boburbek Baxodir o'g'li
O'zbekiston Respublikasi bank moliya
akademiyasi tinglovchisi
Tel: 94 277-88-98
Email: mbobur313@gmail.com

Annotasiya. Mazkur maqolada Yangi O'zbekiston sharoitida budjet tashkilotlarida moliyaviy nazoratni tashkil etish hamda samarali moliyaviy nazoratni amalga oshirish orqali budjet mablag'laridan tejamkorlik asosida foydalanishni ta'minlash, budjetdan mablag' oluvchi barcha tashkilotlarda shaffof va ochiq axborot tizimini takomillashtirish borasida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: budjet, moliya, moliyaviy nazorat, nazorat tashkilotlari, budjet tashkilotlari, budjet mablag'lari.

Аннотация. В данной статье представлены идеи по организации финансового контроля в бюджетных организациях в условиях Нового Узбекистана и эффективному использованию бюджетных средств за счет внедрения эффективного финансового контроля, а также совершенствования прозрачной и открытой информационной системы во всех странах. организации, получающие средства из бюджета.

Ключевые слова: бюджет, финансы, финансовый контроль, контролируемые организации, бюджетные организации, бюджетные средства. Abstract: This article presents ideas on the organization of financial control in budget organizations in the conditions of New Uzbekistan and the efficient use of budget funds through the implementation of effective financial control, as well as the improvement of a transparent and open information system in all organizations that receive funds from the budget.

Key words: budget, finance, financial control, control organizations, budget organizations, budget funds.

Mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlar budjet tizimini yanada takomillashtirish hamda ularda axborot texnologiyalarni qo'llash, ya'ni raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan. Ma'lumki, barcha sohalarda bo'lgani kabi moliya bozorida, shu jumladan, budjetdan mablag' oluvchi barcha tashkilotlarda o'tkazilayotgan islohotlarda unda sezilarli siljishlar va o'zgarishlar amalga oshirilmoqda.

Respublikamizda budjet tizimini tahlil qilish va ularni kelgusi davrga prognoz qilish bugungi kunda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Prognozlash orqali

budjet tashkilotlarida axborot texnologiyalarini retrospektiv holati tahlil qilinadi, asosiy ko'rsatkichlarga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar aniqlanadi hamda prognozlash asosida axborot tizimining asosiy ko'rsatkichlarini yaxshilash bo'yicha kompleks chora-tadbirlar ishlab chiqiladi.

Budjet mablag'laridan oqilona va samarali foydalanish, budjet taqchilligini oldini olish dolzarb masalalardan biri sanaladi. "Albatta, Davlat budjeti o'lchovsiz emas, mablag'larni qattiq tejash, belgilangan maqsad uchun va oqilona ishlatishni ta'minlash zarur. Bu – hamma ravshan va rad etib bo'lmaydigan haqiqat"¹- deydi Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev o'z nutqlarida.

Budjet tashkilotlari budjet mablag'larining asosiy iste'molchisi hisoblanib, davlat budjeti xarajatlarini tashkil etadi va xarajatlar smetasi asosida budjetdan moliyalashtiriladi. Shuningdek, budjet tashkiloti qonunchilikka muvofiq budjetdan tashqari mablag'lar yuzasidan tashkil bo'lish manbalari va foydalanish yo'nalishlari ko'rsatilgan holda budjetdan tashqari mablag'lar bo'yicha smetalar doirasida xarajatlarni amalga oshiradi. Oxirgi yillarda davlat moliyasini isloh qilish loyihasini amalga oshirish doirasida so'nggi natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish tamoyillarining joriy qilinishi, budjetning g'azna ijrosiga o'tilishi, o'rta muddatli budjet istiqbollari belgilash siyosatining ilgari surilishi, davlat hamda budjet siyosatidagi boshqa o'zgarishlarning amalga oshirilishi budjet tashkilotlarida o'z xarajatlarini aniqlash va smetalarni ishlab chiqish, budjetdan tashqari mablag'larni safarbar qilish tartiblarini takomillashtirishni talab etmoqda.

A.X. Islamqulov, respublikamizda davlat byudjeti daromadlari barqarorligi, turli darajadagi byudjet daromadlari mutanosibligini ta'minlash maqsadida markaziy va mahalliy davlat hokimiyatlarining moliya-byudjet, byudjet-soliq sohalarida vakolatlarini aniq belgilab olish lozimligini ta'kidlaydi². Bunda muallif byudjet tizimining bo'g'inlari o'rtasida daromad vakolatlari va xarajat majburiyatlarini optimal taqsimlash tizimini mahalliy byudjetlar barqarorligini ta'minlash gorizontida amalga oshirishni ilgari suradi.

Budjet [jarayoni](#), odatda, budjet faoliyatining quyidagi to'rt bosqichini o'z ichiga oladi:

- budjet loyihasini tuzish (ishlab chiqish, yaratish);
- budjetni ko'rib chiqish (muhokama qilish) va tasdiqlash;
- budjetni ijro etish;
- budjetning ijrosi to'g'risidagi hisobotni tayyorlash va uni tasdiqlash.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyevning mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy iqtisodiy rivojlantirishining asosiy yakunlari va 2017 yilga no'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruzasi.16.01.2017.

² Islamkulov A.K. Mahalliy byudjetlar daromadlari barqarorligini ta'minlash masalalari // "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 4, iyul-avgust, 2016 yil. http://iqtisodiyot.uz/sites/default/files/maqolalar/43_A_Islamqulov.pdf

Moliyaviy nazoratning ahamiyati shundan iboratki, uning yordamida birinchidan, davlat va jamoat tashkilotlari, korxonalar, muassasalar, tashkilotlar, fuqarolar tomonidan o'z moliyaviy faoliyatlarida huquqiy tartibga rioya etilishini kuzatib borish; ikkinchidan, amalga oshirilayotgan moliyaviy harakatlarning iqtisodiy asoslanganligi va samaradorligini, bu harakatlarning davlat oldida turgan vazifalarga muvofiq kelishini tekshirish amalga oshiriladi. Shunday qilib, moliyaviy nazorat moliyaviy faoliyatni amalga oshirish paytida qonunchilikka rioya etish, xarakatlarni maqsadga muvofiqligini ta'minlashning muhim vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur maqola orqali shuni xulosa qilib keltirish mumkinki, budjet tashkilotlarida budjet va budjetdan tashqari mablag'lar sarfini nazorat qilish, budjet va budjetdan tashqari mablag'lardan oqilona foydalanishni ta'minlash bevosita hisob ishlarini tashkil qilish va yuritish orqali amalga oshiriladi. Budjet tizimida boqichma-bosqich amalga oshirilayotgan islohotlar budjet tashkilotlarining daromadlar va xarajatlar smetalari ijrosi hisobi uslubiyotini yanada takomillashtirishni talab etadi.